

Biblioteka
BESKRAJNI SVET FANTASTIKE

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Isaac Asimov
“Second Foundation”

Copyright © 1953, 1980 by the Estate of Isaac Asimov
This translation published by arrangement with Doubleday,
an imprint of The Knopf Doubleday Publishing Group, a
division of Random House, Inc.

Copyright © 2009 za Srbiju i Crnu Goru Čarobna knjiga

Illustrations copyright © Michael Whelan
Illustrations copyright za Srbiju © Čarobna knjiga 2009.

ISBN 978-86-7702-090-3

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se re-produkovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2009.

Isak Asimov

DRUGA ZADUŽBINA

Prevod
Gordana Vučićević

**Čarobna
knjiga**

Marsiji, Džonu i Stenu

SADRŽAJ

Prolog	9
Prvi deo: Traganje Mazgova	13
1. Dva čoveka i Mazgov	13
2. Dva čoveka bez Mazgova	34
3. Dva čoveka i seljak	51
4. Dva čoveka i Starci	62
5. Jedan čovek i Mazgov	77
6. Jedan čovek, Mazgov – i neko drugi	92
Drugi deo: Traganje zadužbine	111
7. Arkadija	111
8. Seldonov plan	129
9. Zaverenici	143
10. Bliži se kriza	159
11. Slepí putnik	164
12. Gospodar	177
13. Gospođa	185
14. Strepnja	193
15. Kroz mrežu	209
16. Početak rata	224
17. Rat	239
18. Senka sveta	244
19. Završetak rata	254
20. Znam...	266
21. Odgovor koji je zadovoljio	284
22. Najzad istiniti odgovor	297

PROLOG

Prvo Galaktičko carstvo trajalo je desetinama hiljada godina. Sve planete u galaksiji obuhvatalo je svojom centralizovanom vlašću: ponekad tiranskom, ponekad blagonaklonom, ali uvek sređenom. Ljudska bića bejahu zaboravila da je moguć bilo kakav drugi oblik bitisanja.

Sva, izuzev Harija Seldona.

Hari Seldon bio je poslednji veliki naučnik Prvog carstva. On je bio čovek koji je psihoistorijsku nauku doveo do njenog vrhunca. Psihoistorija je predstavljala srž sociologije; bila je to nauka o ljudskom ponašanju svedenom na matematičke jednačine.

Ljudska jedinka je nepredvidiva, no reagovanja ljudskih masa, kako je to Seldon ustanovio, mogu se statistički obrađivati. Što je veća masa, to se može postići veća tačnost. A veličina ljudskih masa s kojom je Seldon operisao bila je ni manje ni više nego veličina stanovništva galaksije, koja je u njegovo vreme brojala milijarde.

Seldon je bio i čovek koji je, uprkos zdravom razumu i opštem uverenju, proniknuo u to da se velelepno Carstvo, naizgled tako snažno, nalazi u stanju neizlečivog raspadanja

i opadanja. On je predvideo (ili rešio jednačine i protumačio simbole u njima, što je isto) da će, prepuštena sebi, galaksija proći kroz trideset hiljada godina bede i anarhije, dok se ponovo ne pojavi jedna jedinstvena vlada.

Latio se toga da popravi situaciju, da dovede do takvog stanja koje bi za samo hiljadu godina obnovilo mir i civilizaciju. Brižljivo je osnovao dve naseobine naučnika, koje je nazvao 'zadužbine'. Namerno ih je smestio na 'suprotne krajeve galaksije'. Jedna zadužbina je osnovana potpuno javno. Postojanje one druge zadužbine utonulo je u ćutanje.

Zadužbina i Zaduzbina i Carstvo pripovedaju o prva tri stoleća istorije Prve Zaduzbine. Ona je svoje postojanje započela kao mala zajednica enciklopedista, izgubljena u praznini spoljne periferije galaksije. Periodično se suočavala s krizama u kojima bi je ograničavale promenljive veličine međuljudskih odnosa, kao i društvenih i privrednih tokova tog doba. Njena sloboda delanja protezala se isključivo jednom određenom putanjom, i kada je delala u tom pravcu, pred njom se otvarao novi horizont razvoja. Sve je to bio isplanirao Hari Seldon, sada već odavno mrtav.

Zahvaljujući svojoj nadmoćnoj nauci, Prva Zaduzbina je zauzela okolne varvarizovane planete. Suočavala se s anarhoidnim generalisimusima, koji su se otcepljivali od umirućeg Carstva – i pobeđivala ih. Sukobila se i s ostatkom samog Carstva, pod njegovim poslednjim jakim carem i poslednjim jakim generalom – i potukla ga.

A onda se suočila sa nečim što Hari Seldon nije mogao da predvidi – sa nadmoćnom snagom jednog ljudskog bića,

jednog mutanta. Stvorenje poznato kao Mazgov rođeno je sa sposobnošću da ukalupljuje ljudska osećanja i oblikuje njihove umove. Svoje najljuće protivnike pretvarao je u svoje odane sluge. Vojske nisu mogle, nisu *želele* da se bore protiv njega. Pred njim je pala Prva Zadužbina i delimično su se srušili Seldonovi planovi.

Preostala je tajanstvena Druga Zadužbina, meta svih traganja. Da bi upotpunio svoje osvajanje galaksije, Mazgov je morao da pronađe Drugu Zadužbinu. Privrženici onog što je preostalo od Prve Zadužbine morali su da je pronađu iz sasvim drugog razloga. Ali gde je ona? To niko nije znao.

Ovo je, dakle, priča o traganju za Drugom Zadužbinom!

Prvi deo TRAGANJE MAZGOVA

1. Dva čoveka i Mazgov

Mazgov – ...Tek posle pada Prve Zadužbine počeli su da se uobličavaju konstruktivni aspekti režima Mazgova. Nakon konačnog raspada Prvog galaktičkog carstva, on je bio prvi čovek koji je istoriji darovao ujedinjeno svemirsko prostranstvo, zaista carsko po obimu. Prethodno, trgovačko carstvo pale Zadužbine bilo je raznoliko i labavo povezano, i pored neopipljive podrške psihoistorijskih prognoza. Ono se nije moglo uporediti sa strogo nadziranim „Savezom svetova“ pod Mazgovom, koji se sastojao od jedne desetine galaksije i jedne petnaestine njenog stanovništva. Naročito u eri takozvanog traganja...

Enciklopedija Galaktika

Svi citati iz *Enciklopedije Galaktike* u ovom delu preuzeti su, uz pristanak izdavača, iz 116. izdanja, koje je 1020. godine z. e. objavila Izdavačka kuća *Enciklopedija Galaktika* s Terminusa.

Mnogo toga *Enciklopedija* još govori o Mazgovu i njegovom carstvu, ali skoro sve to nema veze s temom kojom se neposredno bavimo, a i uglavnom je i suviše suvoparno za naše potrebe. Odrednica se na tom mestu mahom bavi ekonomskim uslovima koji su doveli do uspona 'prvog građanina Saveza' – što je bila zvanična titula Mazgova – i ekonomskim posledicama tog uspona.

Ukoliko je pisac odrednice u bilo kojem trenutku blago začuđen zbog ogromne brzine s kojom se Mazgov za pet godina uzdigao iz ništavila do ogromne vlasti, on to krije. Ukoliko ga, osim toga, čudi iznenadni prestanak širenja zarad petogodišnjeg učvršćivanja teritorije, on tu činjenicu prikriva.

Mi, stoga, ostavljamo *Enciklopediju* i nastavljamo vlastitim putem radi naših ciljeva i laćamo se istorije velikog međuvlašća – između Prvog i Drugog galaktičkog carstva – pri kraju petogodišnjeg razdoblja konsolidacije.

Politički gledano – Savez je bio miran. Ekonomski – on je napredovao. Malo je onih koji bi zamenili mir čvrste vlasti Mazgova za kaos koji mu je prethodio. Moguće je da na svetovima koji su pet godina ranije poznavali Zadužbinu ima nostalgичnog žaljenja, ali ne i nećeg drugog. Vođe Zadužbine bile su mrtve ukoliko su bile beskorisne, a preobraćene ukoliko su bile neophodne.

A među preobraćenicima najkorisniji je bio Han Prićer, sada general-pukovnik. U doba Zadužbine, Han Prićer je bio kapetan i član ilegalne demokratske opozicije. Kada je

Zadužbina bez borbe pala pred Mazgovom, Pričer je nastavio da se bori protiv njega. Sve dok nije bio preobraćen.

Preobraćanje nije bilo ono obično, do kojeg dovodi moć nadmoćnog razuma. Han Pričer je to vrlo dobro znao. Promenio se zato što je Mazgov bio mutant s mentalnim sposobnostima da svojim potrebama prilagodi karaktere običnih ljudskih bića. Ali, Pričera je to potpuno zadovoljavalo. Tako je trebalo da bude. Već i samo zadovoljstvo zbog preobraćanja bilo je osnovni simptom toga; no, Han Pričer više nije osećao čak ni radoznalost u tom pogledu.

Sada, na povratku sa svoje pete velike ekspedicije u bezgranične prostore galaksije izvan Saveza, svemirski veteran i obaveštajni agent je s nečim bliskim iskrenoj radosti razmišljao o predstojećem prijemu kod 'prvog građanina'. Njegovo strogo lice, kao izrezbareno od tamnog, glatkog drveta, beše, činilo se, nesposobno da se osmehne a da pri tom ne ispuca; ono nije pokazivalo radost, ali spoljni znaci bili su nepotrebni. Mazgov je umeo da pronikne u osećanja, do onog najslabijeg, upravo kao što običan čovek zapaža trzaj obrva.

Pričer je svoje vazdušno vozilo ostavio u starim vicekraljevskim hangarima, pa je, kako je propisano, peške stupio na tle palate. Koraćao je kilometar i po dugim, kao strela pravim drumom – koji je bio prazan i tih. Pričer je znao da na silnim kvadratnim kilometrima zemljišta oko palate nema nijednog stražara, nijednog vojnika, nijednog naoružanog čoveka. Mazgovu nije bila potrebna zaštita.

Mazgov je sam sebi bio najbolji, svemoćni zaštitnik.

Pričeru su vlastiti koraci meko odzvanjali u ušima, dok je pred njim palata uzdizala svoje blistave, neverovatno lake i neverovatno čvrste metalne zidove sa smelim, predimenzioniranim, gotovo grozničavo oblikovanim lukovima, kojima se odlikovala arhitektura poznog carstva. Palata se visoko nadosila nad praznim zemljištem i prenaseljenim gradom na horizontu.

U palati se nalazio – sam – čovek od čijih je neljudskih mentalnih svojstava zavisila nova aristokratija, a i celo ustrojstvo Saveza. Ogromne, podmazane vratnice raskriliše se u moćnom zamahu pred generalom kad im se približio, i on uđe. Stao je na široku pokretnu platformu, koja ga ponese uvis. Bešumnim liftom brzo se popeo. Stajao je pred malim, neuglednim vratima lične odaje Mazgova, u jednom od najsjajnijih tornjeva palate.

Ona se otvoriše...

Bejl Čenis je bio mlad, i nije bio preobraćen. Prostije rečeno, Mazgov nije prilagodio njegov emotivni sklop svojim potrebama. Ostao je upravo onakav kakvim su ga prvobitno oblikovali nasleđe i potonje izmene pod uticajem životne sredine. I to ga je činilo zadovoljnim.

Mada još ne beše navršio tridesetu godinu, u prestonici je uživao izvanredan ugled. Bio je lep, oštrouman – i stoga uspešan u društvu. Bio je inteligentan i staložen – i stoga uspešan kod Mazgova. A oba ta uspeha su mu veoma godila.

Sada ga je Mazgov prvi put pozvao u zvaničnu posetu.

Noge su ga nosile dugim, sjajnim drumom koji je vodio pravo do tornjeva od sunderastog aluminijuma; nekada su oni bili rezidencija kalganskog vicekralja koji je vladao pod starim carevima, potom rezidencija nezavisnih knezova Kalgana, koji su vladali u svoje ime, a sada su ti isti tornjevi bili rezidencija prvog građanina Saveza, koji vlada svojim carstvom.

Čenis je tiho pevušio za sebe. Znao je o čemu je nesumnjivo reč. O Drugoj Zaduzbini, prirodno! Tom sveopštem bauku – sama pomisao na nju odvrtila je Mazgova od politike beskonačnog širenja i vratila ga na statičnu obazrivost. Zvanično se to nazivalo 'konsolidacijom'. Sada su se pronosile glasine – glasine ne možeš da sprečiš. Mazgov će još jednom započeti ofanzivu. Mazgov je otkrio gde je Druga Zaduzbina i napašće je. Mazgov je postigao sporazum sa Drugom Zaduzbinom i podelio galaksiju. Mazgov je zaključio da Druga Zaduzbina nije ni postojala, pa će zauzeti celu galaksiju. Nema svrhe navoditi sve verzije koje se mogu čuti po kuloarima. Nije to ni prvi put da takve glasine kruže. Ali, ovog puta kao da je bilo više osnove u njima, pa su obradovale sve slobodne, prodorne duše koje uživaju u ratovima, ratnim pustolovinama i političkom haosu, a čame u vreme stabilnosti i ustajalog mira.

Bejl Čenis je bio jedna od takvih duša. Nije se pribojavao tajanstvene Druge Zaduzbine. A što se toga tiče, nije se bojao ni Mazgova – i hvalisao se time. Oni što nisu odobravali da neko ko je tako mlad bude i tako imućan mračno su iščekivali obračun s veselim ženskarošem koji se otvoreno podsmevao fizičkom izgledu Mazgova i njegovom povučenom životu.

Niko se nije usuđivao da mu se pridruži, a malobrojni su se usuđivali da se nasmeju; međutim, kad mu se ništa nije desilo, ugled mu je srazmerno porastao.

Čenis je improvizovao reči za melodiju koju je pevušio. Besmislene reči, dok se refren ponavljao: „Druga Zadužbina preti naciji i svakoj kreaciji.“

Obreo se pred palatom.

Ogromne, podmazane vratnice raskriliše se u moćnom zamahu pred njim kad im se približio, i on uđe. Stao je na široku platformu, koja se pod njim pokrenu uvis. Bešumnim liftom brzo se popeo. Stajao je pred malim neuglednim vratima lične odaje Mazgova u jednom od najsajnijih tornjeva palate.

Ona se otvoriše...

Čovek koji nije imao drugog imena do Mazgov i nikakve druge titule do prvi građanin, posmatrao je kroza zid koji je bio proziran samo s jedne strane osvetljeni, veličanstveni grad što se pružao na horizontu.

U sve gušćem sumraku pojavljivale su se zvezde, a ne jedna od njih mu se pokoravala.

Na tu pomisao on se osmehnu s prolaznom gorčinom. Pokornost na koju su se zaklinjali beše pokornost prema ličnosti koju su samo malobrojni videli.

Nije on bio čovek koji zavređuje pogled; bio je Mazgov – čovek u koga se nije moglo pogledati bez podsmeha. Pedesetak kilograma bilo je raspoređeno na nekih sto sedamdeset i pet centimetara. Njegovi udovi behu nalik koščatim stabljikama koje su pod neprirodnim uglovima izdržikljale iz njegovog

usukanog tela. Njegovo mršavo lice potpuno je zasenio mesnati kljun, koji je štrčao tri palca.

Jedino su njegove oči izneveravale tu komičnu pojavu koja se zvala Mazgov. U njihovoj blagosti – blagosti neobičnoj za najvećeg osvajača galaksije – tuga nikada ne beše potpuno prikrivena. U gradu se mogla naći svaka rasonoda kakvu pruža grad obilja u svetu obilja. Svoju prestonicu je mogao da osnuje u Zaduzbini, tom najmoćnijem od svojih do sada pokorenih neprijatelja, ali ona je bila predaleko, na samom rubu galaksije. Smešten bliže središtu, s dugom tradicijom sveta za zabavu aristokratije, Kalgan mu je više odgovarao – strateški.

Ali, u tradicionalnoj veseloj živosti Kalgana, koju je pospešilo nečuveno blagostanje, on nije nalazio svoj spokoj.

Pribojavali su ga se i slušali ga, a možda čak i poštovali – s pristojnog rastojanja. Jer, ko je mogao da ga pogleda bez prezira? Samo oni koje je preobratio. A kakvu vrednost ima njihova veštačka privrženost? Nedostaje joj aroma. Mogao je da uvede titule, nametne rituale, izmisli složene ceremonije, ali ni to ne bi ništa izmenilo. Bolje je – ili bar nije ništa gore – prosto biti prvi građanin i sakrivati se.

Iznenada u sebi oseti bunt – snažan i brutalan. Nijedan delić galaksije ne sme mu biti uskraćen. Pet godina ćutao je zakopan ovde na Kalganu zbog večne, maglovite, svemirom opterećene opasnosti koja preti od neviđene, nečuvene, nepoznate Druge Zaduzbine. Ima trideset dve godine. Nije star – ali tako se oseća. Njegovo telo fizički je slabo, ma kolike bile njegove mutantske mentalne moći.

Svaka zvezda! Svaka zvezda koju je mogao da vidi, a i sve one koje nije mogao da vidi. Sve one moraju biti njegove!

Osvetiti se svima. Ljudskom rodu, kome nije pripadao. Galaksiji, u koju se nije uklapao. Iznad njegove glave zatrepata hladna signalna svetlost. Mogao je da prati kretanje čoveka koji je ušao u palatu i da istovremeno oseti kako vlakna njegovog mozga zapljuskuje emocionalni sadržaj kao da je u samotnom sumraku njegovo mutantsko čulo ojačalo i postalo još osetljivije.

Bez napora je prepoznao tog čoveka. Bio je to Pričer. Kapetan Pričer iz nekadašnje Zadužbine. Kapetan Pričer, koga su birokrate iz te vlade u raspadu zanemarivale i zaobilazile prilikom unapređivanja. Kapetan Pričer, čiji je poziv malog špijuna on ukinuo, i koga je on uzdigao iz blata. Kapetan Pričer, koga je najpre proizveo u pukovnika a zatim u generala, čiji je delokrug rada on proširio na celu galaksiju.

Iako je započeo kao okoreli buntovnik, sadašnji general Pričer bio je potpuno odan. No, i pored toga, nije bio odan zbog dobijenih povlastica, niti iz zahvalnosti, niti da bi pošteno uzvratio – već je odan samo zahvaljujući umeću preobraćanja.

Mazgov je bio svestan tog snažnog, nepromenljivog, površinskog sloja odanosti i ljubavi koji je bojio svaki vrtlog i delić osećajnosti Hana Pričera – sloja koji je lično usadio pre pet godina. Duboko pod njim bili su tragovi prvobitne tvrdoglave individualnosti, nepokornosti prema vlasti, idealizma, ali sada ih je i on sam jedva otkrivao.

Iza njega se otvoriše vrata i on se okrenu. Providni zid postade neproziran, a purpurna večernja svetlost ustuknu pred belom, bleštavom svetlošću atomske energije.

Han Pričer sede na mesto koje mu je pokazao. Nije bilo klanjanja, klečanja, niti ukazivanja poštovanja u privatnim audijencijama kod Mazgova. Mazgov je bio samo prvi građanin. Oslovljavali su ga 'gospodine'. U njegovom prisustvu si sedeo, a mogao si i da mu okreneš leđa, ako ti se zadesi da tako bude.

Za Hana Pričera je sve to bilo dokaz sigurne i samopouzdanе vlasti tog čoveka. Bio je veoma zadovoljan zbog toga.

„Juče sam dobio tvoj završni izveštaj“, progovori Mazgov. „Ne poričem da ga smatram donekle obeshrabrujućim, Pričeru.“

General namršti obrve. „Da, mogu da zamislim... ali, ne vidim do kakvih sam drugih zaključaka mogao doći. Prosto, Druge Zadužbine nema, gospodine.“

Mazgov porazmisli, a onda polako odmahnu glavom, kako što je to već više puta ranije učinio: „Postoji svedočenje Eblinga Misa. Uvek ostaje svedočenje Eblinga Misa.“

To nije bila nova priča. „Mis je možda bio najveći psiholog Zadužbine“, bez uvijanja reče Pričer, „ali prema Hariju Seldonu bio je pravo odojče. U vreme kada je proučavao Seldonove radove nalazio se u stanju veštačke stimulacije koju je prouzrokovala vaša mentalna kontrola. Možda ste ga suviše gonili. Možda je negde pogrešio. Gospodine, mora biti da je pogrešio.“

Mazgov je uzdahnuo, istegnuvši turobno lice na tanušnoj peteljci vrata. „Da je poživio samo još jedan minut... Upravo se spremao da mi kaže gde je Druga Zadužbina. Znao je, kažem ti. Nije trebalo da se povlačim. Nisam morao da čekam i čekam. Toliko je vremena izgubljeno. Pet godina je protraćeno.“

Pričer nije bio kadar da osudi izliv slabosti svog vladara, to mu je zabranjivao njegov mentalni sklop, kojim se upravljalo. Umesto toga, on se uznemiri i oseti nekakvo nespokoјstvo. „Ali kakvo bi drugo objašnjenje moglo biti, gospodine? Pet puta sam odlazio. Maršrute ste lično vi isplanirali. Ne postoji asteroid koji nisam temeljno pretražio. Pre tri stotine godina Hari Seldon iz starog carstva navodno je osnovao dve zadužbine, kako bi one bile jezgra novog carstva, koje bi zamenilo ono umiruće – staro. Sto godina posle Seldona, Prva Zadužbina – koju tako dobro poznajemo – bila je poznata širom periferije. Sto pedeset godina posle Seldona – u vreme poslednje bitke sa starim carstvom – poznata je i širom galaksije. Sad je već proteklo trista godina – i gde bi trebalo da je ta tajanstvena Druga Zadužbina? Za nju nisu čuli ni u jednom viru galaktičke reke.“

„Ebling Mis je rekao da se ona skriva. Jedino tajnost može da pretvori njenu slabost u snagu.“

„Tolika tajnovitost se na kraju pretvara u mogućnost nepostojanja.“

Mazgov podiže pogled, njegove krupne oči bile su lukave i oprezne: „Ne. Ona *postoji*.“ Uperio je u Pričera koščati prst. „Taktika će se malo izmeniti.“

Pričer se namršti: „Nameravate da i sami krenete? Ne bih vam to posavetovao.“

„Ne, naravno da ne. Ti ćeš ponovo krenuti – poslednji put. Ali ovog puta s još jednim čovekom, s kojim ćeš združeno komandovati.“

Nastade tajac, a onda Pričer oštro upita: „S kim to, gospodine?“

„Ima jedan mladić ovde na Kalganu. Bejl Čenis.“

„Nikada nisam čuo za njega, gospodine.“

„Pa, verujem da nisi. No, oštrouman je, ambiciozan, a *nije* preobraćen.“

Pričeroва duga brada na trenutak zadrhta. „Ne vidim u tome nikakvu prednost.“

„Postoji jedna, Pričeru. Ti si snalažljiv i iskusan čovek. Dobro si me služio. Ali ti si preobraćenik. Tvoja motivacija prosto je nametnuta i bespomoćna odanost prema meni. Kada si izgubio svoju urođenu motivaciju, izgubio si nešto, neki nepoznati, tanani poriv koji ja nikako ne mogu da nadomestim.“

„Ne osećam to, gospodine“, smrknuto primeti Pričer. „Vrlo dobro se sećam kakav sam bio u vreme kada sam vam bio neprijatelj. Ne osećam se nimalo inferiornijim.“

„Prirodno je što se ne osećaš“, Mazgov usta iskrivi u osmeh. „Tvoj sud u ovom pogledu teško da može biti objektivan. Dok je taj Čenis ambiciozan zbog sebe samog. Potpuno je pouzdan, ali ne zbog odanosti, već zbog sebe samog. Zna da napreduje jer se drži svojih skuta i sve će učiniti kako bi uvećao svoju moć, kako bi se održao dugo i otišao daleko, a da njegovo odredište

bude slavno. Ukoliko pođe s tobom, iza *njegovog* traganja biće i jedan dodatni podsticaj – njegov interes.“

„Zašto onda ne uklonite moju preobraćenost“, bio je uporan Pričer, „ako mislite da bi me to poboljšalo. Teško da se u mene sada ne možete pouzdati.“

„To nikako, Pričeru. Dok si mi nadohvat ruke ili u dometu blastera, ostaćeš čvrsto preobraćen. Ako bih te ovog trenutka oslobodio, već sledećeg bih bio mrtav.“

„Vređa me što tako mislite.“ Generalove nozdrve se raširiše.

„Nisam hteo da te uvredim, ali ti ne možeš da shvatiš kakva bi bila tvoja osećanja kada bi bio slobodan da ih oblikuješ sledeći svoju prirodnu motivaciju. Ljudski um mrzi kontrolu. Zato običan čovek – hipnotizer i ne može da hipnotiše nekoga protiv njegove volje. Ja mogu, jer nisam hipnotizer; a veruj mi, Pričeru, mržnja koju ne možeš da ispoljiš, i za koju čak i ne znaš, predstavlja nešto s čim ne bih želeo da se suočim.“

Pričer pognu glavu. Osećaj beskorisnosti ga je iscedio, ostavljajući u njemu sivilo i slabost. On s naporom izusti: „Ali kako možete da se pouzdate u tog čoveka? Mislim, potpuno – kao što se zbog preobraćenosti možete pouzdati u mene?“

„Pa, pretpostavljam da ne mogu da se potpuno pouzdam u njega. Zato ti moraš da pođeš s njim. Vidiš, Pričeru“, Mazgov se zagnjuri u prostranu naslonjaču; oslonjen o njen meki naslon, ličio je na oživljenu ćoškastu čačkalicu, „za slučaj da on natrapa na Drugu Zadužbinu i da mu padne na um da bi mu sporazum s njom bio isplativiji od onog sa mnom... Razumeš?“

„To je već bolje, gospodine.“ U Pričerovim očima sevnu duboki, zadovoljni sjaj.

„Tačno. Ali ne zaboravi – on mora da ima što je moguće odrešenije ruke.“

„Svakako.“

„I... hm... Pričeru. Mladić je lep, prijatan i veoma šarmantan. Ne dozvoli da te namagarči. Opasna je to i beskrupulozna osoba. Ne preprečuj mu put, osim ako si spreman da mu se kako valja suprotstaviš. To je sve.“

Mazgov je ponovo bio sam. Ugasio je svetla i ponovo je zidu vratio prozirnost. Nebo je sada bilo purpurno, a grad tek mrlja svetlosti na horizontu. Čemu sve ovo? Čak i da postane gospodar svega što postoji – šta onda? Da li će to doista sprečiti da ljudi poput Pričera budu uspravni, visoki, samouvereni i jaki? Da li će Bejl Čenis izgubiti svoju lepotu? Da li će on sam postati drugačiji?

Proklinjao je svoje sumnje. Šta je zapravo hteo?

Iznad njegove glave zatrepta hladna signalna svetlost. Mogao je da sledi kretanje čoveka koji je ušao u palatu i, gotovo protiv svoje volje, oseti kako emocionalni sadržaj blago zapljuskuje vlakna njegovog mozga.

Bez muke ga je prepoznao. Bio je to Čenis. Mazgov ovde nije video jednoobraznost, već iskonsku raznolikost jakog uma, ničim neditnutog i oblikovanog osim mnogostrukim neredom svemira. Taj um se koprcalo u bujicama i talasima. Na površini je bila opreznost, slabog, ublažavajućeg dejstva, ali su se u njegovim skrivenim uglovima nalazile mrvice cinične

skarednosti. Ispod se nalazila snažna struja ličnog interesa i samoljublja, tu i tamo prošarana svirepim humorom, a ispod svega je bila duboka, mirna bara ambicije.

Mazgov je osetio da može dosegnuti do te struje i preprečiti je, izvući baru iz korita i skrenuti je drugim pravcem, presušiti jedan, a započeti drugi tok. No, šta bi to vredelo? Čak i kad bi povio kovrdžavu Čenisovu glavu do najdubljeg obožavanja, da li bi time promenio vlastiti groteskni izgled, zbog koga se krio od dana i voleo noć, izgled koji ga je činio pustinjakom usred nepobitno velikog carstva?

Iza njega se otvoriše vrata i on se okrenu. Providni zid postade neproziran, a tama ustuknu pred belinom bleštave magije atomske energije.

„Ovo baš i nije neka neočekivana čast, gospodine“, reče Bejl Čenis lako se spustivši na stolicu.

Protrljavši s četiri prsta svoju surlu, Mazgov pomalo razdraženo odvrati: „Kako to, mladiću?“

„Pretpostavljam zbog slutnje. Osim ako ne bih priznao da sam slušao glasine.“

„Glasine? Na koju od nekoliko desetina vrsta misliš?“

„Na onu koja kaže da se planira obnavljanje galaktičke ofanzive. U sebi se nadam da je tačna i da bih u njoj mogao da odigram odgovarajuću ulogu.“

„Ti, dakle, misliš da Druga Zadužbina postoji?“

„Što da ne? Učinila bi stvari zanimljivim.“

„A smatraš je zanimljivom?“

„Naravno. Zbog same njene tajanstvenosti. Gde biste našli bolji predmet za nagađanja? U poslednje vreme u novinskim

dodacima i nema ničeg drugog – što je verovatno neki znak. *Kosmos* je naložio jednom od svojih vodećih novinara da sroči feljton o svetu koji se sastoji od bića čistog uma – znate, o Drugoj Zaduzbini – od bića koja su razvila mentalnu moć koja stvara toliku energiju da se može uporediti sa svim energijama koje poznaje fizika. Može da izazove eksploziju na svemirskim brodovima udaljenim više svetlosnih godina, a da planete pomeri iz njihovih orbita...“

„Zanimljivo. Da. No, imaš li ti bilo kakvog pojma o toj temi? Da li si pristalica ideje o mentalnoj moći?“

„Tako mi galaksije, ne! Mislite da bi takva stvorenja ostala na svojoj planeti? Ne, gospodine. Mislim da Druga Zaduzbina ostaje skrivena zato što je slabija nego što mislimo.“

„U tom slučaju vrlo lako ću ti objasniti svoju zamisao. Da li bi voleo da predvodiš jednu ekspediciju koja bi trebalo da nađe Drugu Zaduzbinu?“

Na časak se učini da je Čenisa zatekao iznenadni nalet događaja brzinom malo većom od one za koju se pripremio. Zavezao mu se jezik, pa je i dalje ćutao.

„I?“, hladno upita Mazgov.

„Svakako. Ali, gde treba da odem? Imate li nekih obaveštenja?“ Čenis nabra čelo.

„S tobom će poći i general Pričer...“

„Neću, dakle, biti na njenom čelu?“

„Oceni sam kad završim. Ti nisi iz Zaduzbine. Rođen si na Kalganu, zar ne? Da. E, prema tome, tvoje znanje o Seldonovom planu može biti maglovito. Kada je Prvo galaktičko carstvo počelo da propada, Hari Seldon i grupa psihoistoričara

analizirali su budući tok istorije matematičkim sredstvima, koja u ovo degenerisano vreme više nisu dostupna, pa su osnovali dve zadužbine, po jednu na svakom kraju galaksije, i to na takav način da ekonomske i socijalne sile koje se polagano budu razvijale od njih stvore žiže Drugog carstva. Hari Seldon je planirao da bi za ostvarenje tog cilja bilo potrebno hiljadu godina – a bez Zadužbina trideset hiljada godina. Međutim, on nije mogao da računa *na mene*. Ja sam mutant i nepredvidiv sam za psihoistoriju, jer ona jedino može da se bavi prosečnim reakcijama velikog broja ljudi. Shvataš?“

„Potpuno, gospodine. Ali, kakve veze ja imam s tim?“

„Brzo ćeš razumeti. Nameravam da galaksiju ujedinem sada – i da za tri stotine godina ostvarim Seldonov hiljadugodišnji cilj. Pod mojom vlašću još cveta jedna zadužbina – svet fizičara. U blagostanju i redu Saveza, atomska oružja koja je ona razvila mogu da savladaju bilo šta u galaksiji – osim, možda, Druge Zadužbine. Zato moram da znam više o njoj. Pričer je čvrsto uveren da uopšte ne postoji. Ja, međutim, znam da nije tako.“

„Kako znate, gospodine?“, obzirno upita Čenis.

„Zato što neko ometa umove kojima upravljam.“ U Mazgovljeve reči iznebuha provali srdžba. „Delikatno! Suptilno! Ali ne tako suptilno da to ne bih opazio. To ometanje se sve više pojačava i pogađa dragocene ljude u važnim trenucima. Da li se sada čudiš što me je izvesna diskrecija zadržavala svih ovih godina?“

„U tome je tvoj značaj. General Pričer je najbolji čovek koji mi je preostao; stoga više nije pouzdan. On to, naravno, ne zna.

Ali ti si nepreobraćen, te se stoga ne može odmah otkriti da si moj čovek. Možeš duže da zavaravaš Drugu Zaduzbinu nego što bi to mogao neko od mojih ljudi – možda taman dovoljno dugo. Razumeš?“

„Hm-hm! Da. No, oprostite, gospodine, nešto bih vas upitao. Na koji način te vaše ljude ometaju, kako bih mogao da otkrijem promenu u generalu Pričeru ako do nje dođe? Da li ponovo postaju nepreobraćenici? Da li postaju neloyalni?“

„Ne, rekao sam ti da je promena tanana. Utoliko više uznemirava, jer se teže otkriva; ponekad moram da čekam pre nego što bih delao, u nedoumici da li je ključni čovek samo normalno čudan, ili je neko vršljao po njemu. Njihova vernost ostaje netaknuta, ali su izbrisane inicijativa i oštroumnost. Ostaje mi naizgled savršeno normalna osoba, ali potpuno neupotrebljiva. U prošloj godini šest osoba je tako obrađeno. Šestorica mojih najboljih ljudi.“ Podiže mu se krajičak usana. „Sada vode baze za obuku – a moja najveća želja jeste da ne bude nekog vanrednog stanja kada budu morali da odlučuju.“

„Pretpostavimo gospodine... pretpostavimo da nema Druge Zaduzbine. A šta ako postoji neko drugi poput vas – još jedan mutant?“

„Planiranje je suviše brižljivo, suviše dugoročno. Pojedinač bi više žurio. Ne, u pitanju je neki svet, a ti ćeš biti moje oružje protiv njega.“

„Oduševljen sam što mi se pruža prilika.“ Čenisu zasijaše oči dok je odgovarao.

Međutim, Mazgov prekide ovaj iznenadni izliv osećanja sledećim rečima: „Da, očigledno misliš da ćeš učiniti izuzetnu

uslugu koja zavređuje izuzetnu nagradu – da, možda, postaneš moj naslednik. To je tačno. Ali znaš, postoje i izuzetne kazne. Moja emocionalna gimnastika ne ograničava se samo na stvaranje odanosti.“

Bledi osmeh na njegovim tankim usnama bio je svirep, a Čenis od užasa skoči sa stolice. Samo na trenutak, u magnovenju, Čenis je osetio kako ga obuzima neverovatna tuga. Sručila se na njega s fizičkim bolom koji mu je nepodnošljivo pomutio razum, a zatim nestade. Sada ništa nije preostalo, osim jakog gneva.

„Gnev neće pomoći... da, sad ga prikrivaš. Zar ne? Ali vidim ga. Zato zapamti – to može biti jače, a može se i zadržati. Upravljajući osećanjima, ubijao sam ljude, a nema okrutnije smrti.“ Zastade. „To je sve.“

Mazgov je ponovo bio sam. Ugasio je svetla i ponovo zid pred njim postade proziran. Nebo je bilo crno, a korpus galaktičkog Sočiva širio je zvezde po kadifastim dubinama svemira. Sva ona sumaglica oko magline pretvorila se u masu zvezda tako brojnih da su se stapale jedna s drugom, ostavljajući samo oblak svetlosti.

I da sve to postane njegovo...

A sad još pretposlednji dogovor, pa može da spava.

Prva međuigra

Zaseda Izvršno veće Druge Zadružbine. Za nas su oni samo glasovi. U ovom času nisu bitni ni tačno mesto sastanka ni identitet prisutnih.

Strogo uzevši, ne možemo čak ni da pomislimo da tačno prenesemo bilo koji deo sednice, osim ako ne želimo da potpuno žrtvujemo čak i onu minimalnu razumljivost koju s pravom očekujemo.

Ovde imam posla s psiholozima – i to ne samo psiholozima. Recimo, pre s naučnicima psihološkog usmerenja. To jest, sa ljudima čija se fundamentalna koncepcija naučne filozofije kreće u potpuno drugačijem smeru od svih onih nama poznatih. „Psihologija“ naučnika obrazovanih na aksiomima izvedenim iz empirijskih posmatranja fizike ima samo najmaglovitiju vezu sa *psihologijom*.

To je otprilike *isto* onoliko koliko bih mogao da postignem kad bih slepom čoveku dočaravao boje, a da sam i sam slep.

Napominje se da okupljeni umovi potpuno razumeju kako funkcioniše um svakog drugog; ne samo na osnovu opšte teorije već i na osnovu specifične primene u dužem razdoblju tih teorija na određene pojedince. Govor kakav mi poznajemo nije potreban. Odlomak rečenice ravan je neumerenoj blagolagoljivosti. Gest, glas, krivljenje crte lica – čak i stanka u značajno odabranom trenutku pružaju dovoljno podataka.

Uzima se, stoga, sloboda da se slobodno prevede delić konferencije u krajnje određene spojeve reči kakvi su neophodni umovima koje su od detinjstva usmeravali ka filozofiji fizičkih nauka, makar i uz opasnost da se izgube tananije nijanse.

Jedan 'glas' vodio je glavnu reč, a pripadao je osobi koja se prosto naziva prvi govornik.

„Sada je sasvim jasno šta je Mazgova zaustavilo u njegovom prvom neobuzdanom naletu. Ne mogu reći da to baca povoljnu svetlost na... pa... organizaciju situacije. Očigledno, umalo nije otkrio naš položaj pomoću veštački uvećane mentalne energije onog čoveka koga su u Prvoj Zadužbini nazivali 'psihologom'. Psiholog je ubijen upravo pre no što je uspeo da saopšti svoje otkriće Mazgovu. Događaji koji su doveli do tog ubistva bili su potpuno nepredvidivi za sve proračune ispod treće faze. Sad ti nastavi!

Petog govornika obeležio je ljutiti ton u glasu: „Izvesno je da je situacija pogrešno vođena. Mi smo, naravno, veoma ranjivi na masovni napad, a naročito na napad koji predvodi mentalni fenomen kakav je Mazgov. Ubrzo pošto se prvi put proslavio u galaksiji osvajanjem Prve Zadužbine, tačnije posle pola godine, obreo se na Trantoru. U narednih pola godine bio bi ovde, a izgledi su nam bili zapanjujuće nenaklonjeni – da budemo precizni, 96,3 plus ili minus 0,05 odsto. Prilično vremena smo potrošili analizirajući sile koje su ga zaustavile. Znamo, naravno, šta je prvenstveno bilo ono što ga je toliko gonilo. Unutarnja grananja njegovog fizičkog deformiteta i mentalna jedinstvenost očigledni su svima nama. Međutim, jedino prodrevši do treće faze mogli smo da ustanovimo – posle samog delanja – mogućnost anomalije u njegovom postupanju u prisustvu ljudskog bića koje je prema njemu gajilo iskrenu naklonost.

„A pošto anomalija u ponašanju zavisi od prisustva tog drugog ljudskog bića u odgovarajućem trenutku, opseg cele stvari bio je neočekivan. Naši agenti su sigurni da je devojka

ubila njegovog psihologa – devojka u koju se Mazgov zbog osećanja pouzdao i kojom upravo zato nije mentalno upravljao – prosto jer joj je on bio drag.

„Posle tog upozoravajućeg događaja – a za one koji žele pojedinosti i za potrebe Centralne biblioteke predmet je matematički obrađen – Mazgova smo zadržali neortodoksnim metodima, zbog čega svakodnevno izlažemo opasnosti celokupan Seldonov plan istorije. To je sve.“

Prvi govornik sačeka jedan trenutak kako bi omogućio okupljenim osobama da u celosti shvate posledice. „Situacija je, stoga, veoma nestabilna. Prvobitni Seldonov plan izvitoperen je do tačke pucanja, a moram da naglasim da smo u svemu strahovito grešili zbog našeg ogromnog manjka predostrožnosti – tako da se suočavamo sa nepovratnim slomom Plana. Pored nas protiče vreme. Mislim da nam je preostalo samo jedno rešenje – a i ono je opasno.

„Moramo dozvoliti Mazgovu da nas pronade – u izvesnom smislu.“

Napravio je još jednu stanku kako bi osmotrio njihove reakcije, a onda će: „Ponavljam – u izvesnom smislu.“